

בכל זאת עלה בידי קוריאל להפעיל את כוונתה למען עניני טוב. ביקשתיו להביא לפני כוונתה את פרשת מרסל ניניו ושאר אסירי העסקיביש. קוריאל הכיר את מרסל עוד מצעירים, וכמה מחבריו, אנשי השמאל המצרי, ישבו בכלא לצד נדוניקאקאיר. מתוך הכרת-יחודה לקוריאל, ואולי גם לנה, העלה כוונתה את העניין לפני ידידי, גמאל עבד-אל-נאצר, בפגישתם הבאה. כפי שדיווח לי אחר-כך קוריאל, דחה המנהיג המצרי את הבקשה. תוך השמעת טענה מורה למדי. הוא אמר לכוונתה: "אם אני אשחרר אותם היום, יאסרו אותם אנשי-הביטחון שלי מאחר בבוזק מחשה".

ההתפתחות היתה בדיוק כפי שניכר אותה קוריאל מראש: כרנע שנפתיומה המילחמה, נטשה צרפת את ישראל ומיהרה להסתדר עם העולם הערבי. האנג'ירים, מצרים, זכרו את תמיכת ישראל במצבים הצרפתיים. פאריס ואלקזיר התייררו, ושתיהן עטפו בישראל.

בכל זאת היו כמה תוצאות חיוביות לפעולתנו. בעזרת קוריאל נפגשתי, בימי המאבק, כמה פעמים עם שליח הפל"ן במרכז האו"ם. דרכו נפגשנו עם חברי הממשלה האלג'ירית הזמנית בגולה, שגרירי המדינות הערביות האחרות ואישים רבים. כך קמה בהדרגה מערכת מסודעת של קשרים אישיים בינינו ובין מדינאים ואנשי-רוח בר ארצות ערביות אחדות. לאחרונה, בעת שהותי בקאהיר, השתמשתי בכמה מן הקשרים שנוצרו עוד אז.

מ אז ועד מותו נפגשתי עם קוריאל בדרך כלל פעם-פעמים בשנה. להחלפת ידיעות, ניתוח המצב וכדיקת האפשרויות ליוזם פעולות. כל פגישה עימו היתה לא רק תענוג איני טקטואלי צרוך, אלא גם הזדמנות בלתי-חלקיף

הוא לא ידע יאוש מהו. אם נחרס דבר בידי, נישג מויד לכנותו מחרש — פעם, פעמים, חמש פעמים, עשר פעמים.

לפני מילחמת-סיני, כאשר גאמל עבד-אל-נאצר היה עדיין מוכן לשלום עם ישראל, הכין קוריאל קונגרס ביני-לאומי גדול למען שלום ישראל-ערבי, בהשתתפות מדי-נאים מארצות רבות, מיפאן ועד דרום-אמריקה. כאשר קוריאל היה מוכן, בא מיבצע-קדש והרס את הכל.

אחרי שעברה ההתרגשות הראשונה, נישג קוריאל ליוזם פעולות חדשות. מאחרי הקלעים עור הרבה לכינוס ועידות-השלום בפירנצה, בראשית שנות ה-60, שטרפרו עליידי גולדה. אחרי שהלפה ההתרגשות של מילחמת ששת-הימים, לקח חלק פעיל יותר בסידרת הכינוסים והמיפגשים, שי הגיעו לשיאם בוועידת-בולוניה הגדולה. במיפגשים אלה, מחוץ לצרפת, לא השתתף, אך מרחוק פעל כדי להפגיש בחשאי את הנציגים הישראלים והערביים, עד שנערכה הפגישה הפומבית בבולוניה עצמה.

אחר-כך באה מילחמת יום-הכיפורים, וטרפה שוב את הקלפים. לפני ואחרי כן כן שייבשו פיגועים גדולים של הי-פידאיון יוזמות חשובות ברגעים מכריעים.

אדם אחר היה מרים דיים כשלב כלשהו. לא כן הוא. אם היה ארבעים מתוסבל, לא הראה זאת. בכל פעם שראיתיו היה מואמרין, מוכן לקדם את היוזמה השוטפת, או לפתח יוזמה חדשה.

מבלי להגיד זאת, אמרה גישתו: העניין חשוב מדי, אנחנו עוסקים בגורלם של עמים ובחיייהם של הרבה בני-אדם. אין אנחנו יכולים להרשות לעצמנו רגשות כגון תיסכול אישי, ועם על כפיות-טובה, מרירות, פחד. יהיה אשר יהיה, צריכים להמשיך. השלום חשוב מכל דבר אחר.

באדר-מיינהוף הגרמנית. מן התיאור עלתה דמותו של קוריאל כאיש שטני, המנצח על מרכז טרוריסטי בינלאומי, איש שידו בכל זיד כל בו.

בעיני אדם שהכיר את קוריאל, היה זה תיאור מיפלצתי. אגדת הקשר בינו ובין קארלוס היא אבסורדית. קארלוס הוא כוונתם של אנשי חזית-הסירוב הקיצוניים ביותר במחנה הפלסטיני, מסוגם של אחמד ג'יבריל וודיע חדאד. קוריאל שירת במסירות עלילתית את האישים הגזעניים ביותר במחנה-השלום הפלסטיני, אנשים כמו ד"ר עיסאם סארטאווי וסעיד חמאמי.

יתר על כן, תפיסתו של קוריאל — ולא רק בענייני ישראל-ערב — היתה היפך הגמור מתפיסה טרוריסטית. הטרוריסטים הם תמיד ילדותי. הוא רואה את ההיסטוריה דרך חור המעול, ומאמין כי ניתן לשנותה באמצעות מעשים דרמטיים חד-פעמיים. השקפת-עולמו של קוריאל היתה הפוכה בדיוק. הוא לא שלל מילחמת-שיחור, אך כמאמר כסיסט החשיב את התהליכים הפוליטיים-חברתיים הגדולים.

הקשר מהירוסת קוריאל היה מתוחכם מאד, ואין ספק כי הוכן בידי פרובוקטורים מאומנים. קוריאל היה חשוף במיוחד להתקפה כזאת, כי אופי פעולתו המיוזמת-כמינה, קשריו הביני-לאומיים המסועפים והמיסתוריים, ההצנעה הי-עצמית המופלגת שלו — כל אלה יכלו להעניק אמינות לדיוקן של מהג'י-טרוריסט-קונספירטור בינלאומי.

ממשלת-צרפת, שהואשמה בחוסר-מעש מול פני הטרור ריום האירופי, ראתה בפרשה זו הזדמנות טובה להראות פעילות. קוריאל הוגלה לעיריה נידחת בדרום-צרפת, עוון עיסוק בפעילות פוליטית. בניגוד לאיסור שחל עליו כעל ור חסר-ניתנות, זה נשמע כבדיחה. ממשלת צרפת ידעה, כמוכן, כי במשך 25 שנים ויותר לא עסק קוריאל בשום דבר מלבד פוליטיקה.

שום אדם לא נראה גיבור פחות מאשר אנרי קוריאל. אבל הוא היה גיבור אמיתי. כגיבור חי. כגיבור מת.

החדר את המוח, לרענן את המידע והתפיסות, להשוות ניתוחים ומסקנות.

קוריאל העולם הזה כלל אינם יכולים להעלות על דעתם כמה הם חייבים למותו של איש זה, ולחרימתו לכושרי הניתוח של העולם הזה. אם צדק העולם הזה לעיתים כה קרובות בהערכותיו, מול פני ההערכות של ממשלת-ישראל, על שירותי הביון והמדיעין המסועפים שלה, הרי היה לקוריאל בכך חלק לא-מבוטל.

די אם אזכיר מיקרה קיצוני אחד. בראשית 1973, ערב ועידת-בולוניה הגדולה (שבה נפגשנו לראשונה כפומבי ממשלחות ישראל, מצררים ומאמצות ערביות אחרות), הוהיר אותי קוריאל מפני סכנת המילחמה. על סמך המידע וההערכות שלו, חיוה את דעתו שאם לא יחול שינוי בעמדת ישראל, יהיה אנוואר אל-סאדאת נאלץ לצאת בר-קרוב למילחמה. גם אם תיראה לו אבהה.

השמעתי אזהרה זו מועד רוכן הכנסת. היא נתקפה בליגונו האווירי של גולדה מאיר. כמה אלפים שילמו בחייהם עבור ליגונו זה של האשה, ההונגת עתה את יום-היהודים ה-80?

אין פירוש הדבר שהסכמתי תמיד עם קוריאל. הוא היה קומוניסט ומארכסיסט, ואני מעולם לא היתתי לא זה ולא זה לעיתים קרובות היו דיעותיני חלוקות.

כך, למשל, מתח ביקורת קשה על תמיכתי במאבק של חבל-ביאפרה. תוך שליטה מוחלטת בעובדות, הוא ביקש לשכנע אותי כי מאחרי מאבק זה עומדים כוחות אימפר-יאליסטיים חשובים, המעוניינים לשים בדרך זו את ידם על שפע אוצרות-המהצבים של האיזור (התנגדתי לדעתו, בשם זכות העמים להגדרה עצמית).

המחלוקת הגדולה ביותר היתה בינינו כשי-נפגשנו מויד אחרי מילחמת ששת-הימים. היה לנו ויכוח מר מאד — היחידו שסיכן אי-פעם את ידיו-תני.

קוריאל, כאיש התגיון, לא האמין כי היה לישראל חשש אמיתי מפני הצבאות הערביים, וכי יצאה למילחמת-מגן כנה. האם לא ניצח צה"ל את הצבאות האלה תוך כמה שעות? אם כן, היתה החרדה כולה מבווימת. תעמולה מתוחכמת של השליטון. המילחמה היתה תוקפנית, ונועדה מראש להפוס שטחים.

ניסיתי להסביר לו כי ההגיון שאחרי-מעשה שונה מן ההרגשה שדפני-מעשה. אמרתי לו כי החרדה היתה אמיתית, וכי בעיני בלונז היתה זאת מילחמת-ימון אמיתית — גם אם הניצחא היתה התעוררות הרתיאסון של תאוות הי-סיפוח וההתפשטות.

לא הסכמנו בינינו. מעודי לא הכרתי אדם שהתאים כמוהו להגדרת הגבר המושלם בשירו של רוידארד קיפלינג. אט.

ידידיו של קוריאל בעום כולו ובישראל שלחו לממשלת צרפת עתירות ומחאות. במכתבי העדתי כי במשך כל שנות היכרותי הארוכה עימו ראיתיו פועל בעד המטרה הנעלה ביותר שאדם יכול להתמסר לה — השגת השלום, ובמיוחד השלום בין ישראל ומאמצות הערביות. נראה כי מכתבים אלה העילו. ממשלת צרפת התירה לקוריאל לחזור לביתו.

שם, כצאתו מן המועדית, בשעה 2 אחררי הצהריים של היום החמישי, ה'4 במאי 1978, נרצח אנרי קוריאל, באקדחיהם של שני מתי-נקשים צעירים, ארוכרישיערי.

הוא היה בן 62. בכל השנים שהכרתי, היה בעיני חסרי-גיל.

מ י רצח אותו? קשה מאד להשיב על כך על-פי החשד בילבד. הרבי גזיות של פעולתו מונעת תשובה קלה.

הוא פעל למען השלום בין העמים ולמען שיחורר הנרכאים בארצות רבות. תריסר רודי-נים כרחבי העולם נמנו, מן הסתם, על אויביו.

האירגון שקיבל על עצמו את האחריות למעשה הנפשע — דלתה — הוא גוף פאשיסטי צרפתי, שהוקם בשעתו על-ידי הקצינים שלא השלימו עם שיחורר אלג'יריה. האם אלה מעוניינים כעבור 16 שנה לנקום בלוחם-השיחורר. קשה להאמין בכך.

המחשבה הראשונה, בהתקבל הידיעה הי-נוראה, היתה כי קוריאל נפל קורבן לאותם בני-בליעני, שרצחו לפני ארבעה חודשים את סעיד חמאמי בדונדון.

חמאמי קוריאל היו מיוחדים ומקורבים איש לרעהו. שניהם פעלו למען השלום הישראל-פלסטיני. מי שהרג את האחד, לעול היה להיות מעוניין להרוג את השני, כדי להטיל אימה ולהרתיע כל אדם מלעסוק במלאכה קדושה זו.

חמאמי נהרג מן הסתם, בידי סוכנים עיראקיים. הי-מתעטפים באיטטלה של פידאיון פלסטיניים. אלה הרגו גם את יוסף אל-סבאעי, העיתונאי המצרי. האם רצחו גם את קוריאל, למרות שזה התנגד ליוזמת אנוואר אל-סאדאת? אפשר להעלות חשדות מחשדות שונים. בהעדר מידע נוסף, אין טעם לעסוק בכך.

דבר אחד ניתן להיאמר בוודאות: אנרי קוריאל נרצח בידי אויבי-השלום. קברו מהווה תמרוז נוסף בדרך לשלום, זרעתי הי-חללים, ליד קברו של סעיד חמאמי. אני מצדיע לו. לעולם לא אפגוש עוד כאדם כמוהו.

ניסיתי ללמוד תכונות אלה ממנו. מטבעי, איני אדם סבלני. אני מקווה שמשמחו מגישתו עבר אלי.

א חרי מילחמת יום-הכיפורים החלה פרשת המגעים הישריים בין אנשי אש"ף וכוחות-השלום מישראל.

בניגוד לכמה פירוטומים, לא היה לקוריאל חלק ביצירת הקשרים הראשונים בין סעיד חמאמי וביני. קשר זה נוצר במישרין, כימעט בלי מתווך, והוא נמשך כמשך שנה וחצי מבלי ששותף בהם אדם אחר.

אבל חמאמי היה מקורב מאד לקוריאל החשיב את דעתו. היו ביניהם מגעים רצופים, וייתכן מאד שקוריאל השפיע לא מעט על גיבוש דעתו של חמאמי כדובר הנועז של מחנה-השלום באש"ף (ראה עמודים 15-16).

כאשר סללו השיחות שלי עם חמאמי את הדרך להקמת המועצה הישראלית לחטן שלום ישראל-פלסטיני, התרחבה מיסגרת המגעים והיה צורך באירגון. לא היה קל לארגן מיפגשים סודיים, שאליהם באו מילחמות מביירות ומת"ל אביב, שכללו אישים ידועים בעולם. היה צורך רב בסיוע טכני באירגון מקום לקיום הפגישות ולאירוח המשתתפים, ובקיום הקשר בין הפגישות.

כל המלאכה הזאת נעשתה בשקט, ביעילות ובהצנעה עצמית עדידי אנרי קוריאל.

(כאשר דלפו פרטים מן הפגישות, השתמשו העיתונאים באופן חופשי בשמו של פיאר מנדס-פראנס. מדינאי נבון זה היה אמנם מקורב לעניין, והעריך מאד את קוריאל, אך לא עסק במלאכת התיווך והאירגון.)

במיפגשים עצמם, ברנע שעברנו לסדר-היום, היה קוריאל קם וסוגר אחריו בשקט את הדלת. הוא רצה במגעים ישירים, פנים-אל-פנים, בין הישראלים והפלסטינים.

כאשר אירעו, פה ושם, תקלות במהלך המגעים, איי-הבנות ומשבריים-זוטא, פעל בשקט כדי לתקן את הטעון תיקון.

במתווך ובמקשר, היה כימעט אידיאלי.

פני המועצה מחצי שנה נסתבר כי קוריאל נמצא על הכונת — של משהו. הוא הוצא באופן ברוטאלי מן האלמוניות. שאותה טיפח כל חייו.

בעיתון צרפתי נתפרסמה כתבה עדיי. היה ברור כי זוהי יוזמתו של גורם פמוי — וחשוב.

הכוונה היתה לנצל את ההיסטוריה האירופית הגוברת נגד הטרוריים והשמאלני כדי לחסל את קוריאל מבחינה פוליטית. בכתבה נאמר שהוא מקורב לטרוריסט הדרום-אמריקאי המפורסם, קארלוס. הוא נקשר גם עם כנופיית